

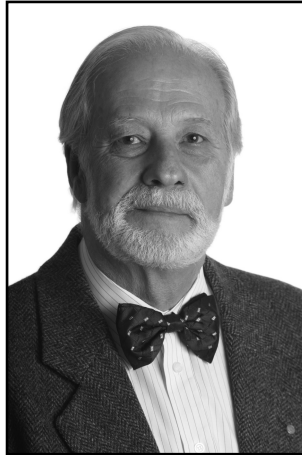
Megemlékezés

Eiben Ottó, a biológiai tudományok doktora, a Magyar Tudományos Akadémia VIII. Biológiai Tudományok Osztálya tanácskozási jogú tagja, a humánbiológia-biológiai antropológia nemzetközileg elismert tudósa, életének 74. évében, 2004. november 16-án elhunyt.

Eiben Ottó Szombathelyen született 1931. április 6-án. Az érettségi után a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Természet-tudományi Kara biológiai-kémia szakára iratkozott be, ahol 1954-ben kapta meg tanári diplomáját. Már elsőéves hallgatóként bekapcsolódott a Malán Mihály professzor által vezetett Embertani Tanszék kutatómunkájába, és első szakcikke 1951-ben jelent meg a józsi gyermekek testmagasságáról és kezük szorító erejéről.

1954-1963 között Vas megyében dolgozott különböző munkahelyeken, 1962-ben doktorált a *Körmend ifjúságának testi fejlettsége* című értekezésével mint a szombathelyi Tanítóképző Intézet tanára. Kandidátusi fokozatát *A morfológiai alkat variációi* című disszertációjával 1972-ben, a biológiai tudományok doktora fokozatát *Szekuláris növekedésváltozások Magyarországon* című értekezésével 1988-ban szerezte meg.

1963-ban hívták meg az ELTE Természet-tudományi Kara Embertani Tanszékére, ahol adjunktusként, majd docensként dolgozott. 1989-ben nevezték ki egyetemi tanárrá. 1975 és 1996 között a tanszék vezetője volt, 2001-ben

EIBEN OTTÓ

1931 – 2004

vonult nyugdíjba. Kiemelkedő érdemei közé tartozik az antropológus/humánbiológus szakirányú továbbképzés megindítása, valamint a Kar Biológiai Doktori Iskolájában a humánbiológia programrész megalapítása. Több generációt indított el a pályán, számos egyetemi doktori, kandidátusi és PhD-munka témavezetője volt. Tudományos kutatómunkájának két fő témaköre: a gyermekek növekedése, érése, a szekuláris trend és az emberi testalkat variációi.

Az 1958-ban megkezdett *Körmendi növekedésvizsgálat* (KNV) volt az egyik olyan

kutatása, amellyel nemzetközi hírnévre tett szert. A tízévenként, ugyanabban a népességben végzett vizsgálatok mintáiban jelentős arányban fordultak elő a szülők és gyermekek adatai. A körmendi vizsgálatok számos nemzetközi fórumon közölt eredményei a növekedés, érés és a generációnkénti testméreti és testösszetételi változások sajátos, helyi és általános érvényű jellegzetességeit hangsúlyosan mutatták. Az ötödik, 1998-ban elvégzett vizsgálat eredményeit is feldolgozva 2003-ban megjelent *Körmend ifjúságának biológiai fejlettsége a 20. század második felében* című monográfia kitűnően mutatta be ezeket a helyi sajátosságokat, nemzetközi kitekintéssel. A KNV eredményeit angol nyelven bemutató monográfiát azonban már nem tudta befejezni.

A KNV-hez hasonló jelentőségű volt az első hazai országos reprezentatív növeke-

désvizsgálata (Hungarian National Growth Study: HNGS), amely közel negyvenezer 3-18 éves, a magyar gyermekek és ifjak 1,5 %-át kitevő mintán történt. A munkatársaival együtt a részletes, tizennyolc testméretből álló antropometriai program és hét motoros próba, valamint a családi háttér adatai alapján kidolgozta a 20. század végi magyar ifjúság növekedési referenciaértékeit. 1986-ban tette közzé az első hazai adatokat, majd 1991-ben angol nyelvű monográfiában a vizsgálat alapadatait is. Ezeket általánosan használják nemcsak a hazai és nemzetközi szakmai körökben, hanem a gyermekgyógyászati és gyógypedagógiai gyakorlatban, valamint a testnevelés és sport különböző területein. (2004-ben kezdődtek meg egy széleskörű, új referenciaértékek kidolgozását is célzó vizsgálatok, részben az Eiben-féle, húsz évvel korábbi vizsgálatokra alapozva.)

Tudományszervezői tevékenységében fáradhatatlan volt. Az 1960-as évektől kezdve közel két évtizedig volt a Magyar Biológiai Társaság főtitkára, majd alelnöke, a European Anthropological Association elnöke 1986–88 között, előtte és utána alelnöke, az International Association for Human Auxology elnöke 1991-94 között, és több más nemzetközi antropológiai/humánbiológiai társaság alapító és elnökségi tagja volt, továbbá számos hazai és nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának munkájában is részt vett. Több akadémiai bizottságban fejtett ki tevékenységet, így az Antropológiai Bizottságban, amelynek elnöke is volt 1985 és 1999 között, továbbá a Demográfiai Bizottságban és az IUBS Magyar Nemzeti Bizottságában.

Számos nemzetközi kongresszust és hazai konferenciát szervezett sikerrel. E tevékenysége az 1970-es években még „ablaknyitás” volt a nyugati tudományos világ felé.

Szakmai tevékenységéért több hazai és külföldi elismerést kapott. A legjelentősebbek a következők voltak: az országos reprezentatív növekedésvizsgálatának megszervezéséért és eredményeiért: Állami Ifjúsági Díj (1986). A nemzetközileg elismert kutatásaiért és iskolateremtő tevékenységéért: Szent-Györgyi Albert-díj (Művelődési és Köznevelési Minisztérium, 1995) és Szentágotthai János-díj (Magyar Tudományos Akadémia, 1999). Nemzetközi színvonalú tudományos munkásságát a Gorjanovic-Kramberger-plakettel (Horvát Antropológiai Társaság, 1986), a Bartucz Lajos-emlékplakettel (szegedi József Attila Tudományegyetem, 1987), a Hrdlicka-emlékéremmel (Csehszlovák Antropológiai Társaság, 1987) és az Award of Merit plakettel (Nemzetközi Kinantropometriai Társaság, 1998) ismerték el. Három antropológiai társaság (a horvát, a lengyel és az európai) választotta tiszteleti tagjául. 1999-ben Körmend városa díszpolgárává választotta. 2002-ben pedig a Magyar Tudományos Akadémia elnöksége és az Arany János Közalapítványnak a Tudományért Kuratóriuma kiemelkedő tudományos életműve elismeréseképpen Eötvös József-koszorúval tüntette ki.

Emlékét a magyar biológiai antropológusok és a rokon szakterületek képviselői tisztelettel őrzik.

Gyenis Gyula

a biológiai tudományok kandidátusa